

Leto III.

NA MEJAH

Štev. 15.

Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. Letna naročnina 25 Din, za inozemstvo 40 Din.

Ček. račun št. 12.886
Telefon Jesenice 625
Uprava in uredništvo:
Jesenice, Krekov dom

LIST ZA GOSPODARSTVO, PROSVETO IN KULTURO

Jesenice, 1. avgusta 1938

Dajte Jesenicam I. draginjski razred!

Nikoli se še ni o nobeni zadevi, ki je bila kdaj koli življenjske važnosti za Jesenice, toliko otepalo, govorilo in pisalo, kot v zadnjih dveh letih o potrebi uvedbe Jesenic v prvi draginjski razred. Kljub dokazom trenutnega položaja, ki nosi v sebi vse zle posledice doslednega zanemarjanja jeseniškega življenja in kljub vsem naporom, ki jih le-ta vestno in po dolžnosti žrtvuje velikim potrebam enemu izmed najvažnejših prometnih križišč, so ostala ušesa merodajnih činiteljev gluha, tako da moramo pri najboljši volji priznati, da so se vse obljube za utrditev gospodarstva na mejah, ki bi morale biti zrcalo splošnega blagostanja v državi, razblinile v žalosten nič.

Kdor bi podcenjeval vestnost, doslednost in celo pedantnost državnih uslužbencev na Jesenicah, ta bi jim storil veliko krivico. In če to vzamemo v kritično presojo, če pretresemo do mozga vsako moč posebej, čemu ne bi ravno tako ocenjevali njih življenjske zahteve, ki so nerazdružno povezane z delovno voljo in sposobnostjo — da, ki celo kričijo po uravnovešeni osebne življenja z zahtevami prometne in z njo povezane službe. Od stroja se zahteva zmogljivost in tudi stroju treba največje pozornje. Človek naj se pa sprijazni s telesno in duševno izčrpanostjo, kateri mora nujno slediti tudi moralna oslabitev službo vršече skupine. V takšnih okoliščinah bi bilo začudenje nad slučajno pasivnostjo uslužbencev kaj žalostna logika. Kljub neštetim nedostatom, ki nasprotujejo moralni funkciji službujočih in kljub krivično odmerjenim življenjskim pogojem je jeseniški državni uslužbenec vedno na mestu, v polni in skrbni dejavnosti — toda na škodo svo-

jega zdravja, svoje časti in osnovne državne ednice, svoje družine.

Za rešitev tega perečega vprašanja ni treba nobene ankete, nobenih revizij in nobenih podrobnih podatkov. Zadostuje dejstvo, da smo na mejah, da vršimo kulturno posredniško delo, vidimo železniški promet najvažnejšega križišča v severnem delu države, smo prvi gospodarski posredniki z zamejstvom, obvladujemo izhodišče turističnega omrežja in — reprezentiramo gospodarsko in kulturno močno, v blagostanju se kopajočo državo.

Nikakor nočemo moledovati ali kakor koli izsiliti potrebno razumevanje. Sklicujemo se samo na to, kar nam je dano v skrb in varstvo, sklicujemo se na naše dosedanje, vestno izvršeno delo in uspehe, ki so vidni po celi državi. Ne mižati, ne zapirati ušesa, ampak presoditi, upoštevati že tolikokrat povedano in priznati, kar je priznanja vredno. Jesenice, najdražje mesto v državi, središče slovenske industrije, kulturno središče Gorenjske, gospodarsko in turistično križišče in izhodišče, točka maksimalnega železniškega prometa, te Jesenice so kljub temu z ozirom na življenjski standard državnih uslužbencev na istem mestu, kot so bile takrat, ko smo trgali hlače v tesnih klopch osnovne šole.

Čas je, skrajni čas, da se to kričeče vprašanje, ki se rešuje že leta, enkrat krepko reši. V interesu države je, da najvažnejšo obmejno postojanko gospodarske okrepitve s tem, da prevede naše mesto v prvi draginjski razred. To bo pač najlepše priznanje vestnosti in sposobnosti državnih uslužbencev na Jesenicah, ker ga po vsej pravici tudi krvavo zasluži.

Katoliška akcija

Dandanes, ko je stiska legla na družbo, kakršne še ni bilo od vesoljnega potopa — kakor pravi sv. oče — ko se vse organizirane brezbožne sile, združene v divjem srd in slepem sovražstvu bojujejo z nepremagljivo Cerkvijo in majejo trdnost in stanovitnost mnogih katoličanov, je treba ne samo armade, ki bi zmogla odbijati vse napade, temveč je treba vojske, organizacije, ki bo mogla tudi uspešno napadati. Taka organizacija, ki ima v sebi te sposobnosti, je katoliška akcija. Kljub temu, da jo papež Pij XI. priporoča in zahteva, se še najdejo ljudje, katoličani, ki te velike želje sv. očeta nočejo sprejeti, češ da je popolnoma odvišna, ko pa imamo že toliko drugih organizacij, verskih in katoliških. Temu pa se ne smemo preveč čuditi, saj je KA res nekaj nam tako novega in bo pač treba časa, da nam bo ideja KA prešla v meso in kri. Vzrok, da nekateri katoličani zavračajo KA, je čisto nevednost. Zato je prav, da skupno nekoliko

premislimo to veliko zamisel sv. očeta o KA, da nam bo postala bolj domača in umljiva.

Vprašanje, kaj prav za prav je KA, nam pojasnjuje papež sam, ko pravi: »KA je sodelovanje organiziranih laikov pri apostolatu Cerkve pod vodstvom cerkvene hierarhije v organizacijah, ki jih je Cerkev nalašč v ta namen ustanovila ali prevzela.« To je definicija KA in pri vseh razglabljanjih o njej jo moramo zmerom upoštevati, pa nam ne bo težko razumeti njene namena ter vršiti njene naloge s sodelovanjem pri apostolatu Cerkve. Apostolat pa je vse delo, ki ga Cerkev vrši in ker je nekaj velikega, vse obsegajočega, nam je tako težko umljivo. Reči moramo, da je KA že od začetka krščanstva, kajti v vseh časih so škofom pri apostolskem delu pomagali duhovniki. Ker pa je bilo teh premalo, so jim pomagali tudi laiki. Vendar pa moramo takoj pripomniti, da se današnja KA razlikuje od prejšnje po načinu dela. Kajti vča-

Z Jesenic

»Kovinarju« v pojasnilo. Zadnja številka »Kovinarja« je ponatisnila pod rubriko »Izreki za naše dni« iz publikacije »Mrtva straža« lep odstavek, ki povečuje slovensko žilavost in stoletno vztrajnost. Kakor je trditev sama na sebi resnična in razveseljiva, pa žal izgubi vso svojo veljavo, če upoštevamo, da jo je zapisala muha enodnevnica — »Mrtva straža«. Njen g. urednik čuti potrebo, da objavlja tudi sestavke o slovenski samobitnosti, ker je to pač postalo moderno in popularno. Kdor pozna njegova naziranja prejšnjih let, bo prav težko verjel, da mu je to prišlo iz srca. Ko se bodo razmere zopet zasukale, se bo »Mrtva straža« spet znala prilagoditi — o tem smo prepričani — in bo morda prav tako lepo govorila o socializmu in rasizmu, morda celo o — katolicizmu. Takrat pa »Kovinar« zanj gotovo ne bo tako navdušen. Metati stavke na papir ni tako težko, težje je po njih se ravnati. Toliko »Kovinarju« v vednost, da omenjenega sestavka ni zajel baš iz merodajnega in globokega vira.

»Kovinarju« še to. V zadnji številki piše, da ima mnogo pametnejše posle, kot pa polemizirati z listom »Na mejah.« Prav ima. Odgovorov sploh nismo pričakovali, ker vemo, da »Kovinar« rajši molči, kakor pa resnico pove in bi jo sebi v brk moral obžalovati. Pogruntaj jo — to pač.

Organizatorični sestanek vseh društev in korporacij je bil v preteklem tednu v posvetovalnici mestne občine, ki ga je sklical pripravljalni odbor za udeležbo Jeseničanov na mariborski proslavi 20letnice Jugoslavije. Odziv je bil neverjetno močan, saj so bile zastopane vse organizacije in korporacije Jesenic s svojimi najvidnejšimi funkcionarji. Novost na tem širokem sestanku je bila pač ta, da so imeli razni zastopniki sestavljene kar cele načrte za izvedbo preči-

tanega programa, kolikor se tiče zastopstev, kar pri sličnih sestankih in anketah ni opazati. Vse to seveda govori v prilog velikemu smislu posameznih smeri za manifestacijo patriotizma, ki ga — kakor kaže — na Jesenicah res ni malo. Razveseljivo je opazovanje te oživiljene državne zavesti zlasti sedaj, ko zahtevata čas in ritem življenja v zamejstvu našo popolno edinstvo. Močno zastopstvo Sokola je potrdilo njegovo pojmovanje velike jugoslovanske vzgoje, ki hoče jasnega izraza in utešitve v javni manifestaciji. Ta najmočnejša činjenica je bila tudi jedro skladnosti in razumevanja zastopnikov in je pravilno tolmačila navdušenje nad predlogi, ki naj dajo udeležbi Jeseničanov na mariborski proslavi čim večji sijaj in uspeh. Pričakuje se ogromna udeležba in če bo zanimanje raslo v tej meri naprej, bo samo en poseben vlak premalo. O celotnem uspehu te prelepe akcije bomo poročali po proslavi.

Jeseniška zanimivost. Svetovnonazorno se Slovenci ločimo navadno v dve skupini. V eni imamo ogromno večino slovenskega naroda, ki izpričuje katoliški krščanski svetovni nazor. V drugi skupini je manjšina, ki zastopa liberalni svetovni nazor. V nekaterih krajih bi lahko še imenovali tretjo skupino, ki izpoveduje marksističen svetovni nazor. Na Jesenicah imamo zastopano tudi to tretjo skupino. Seveda pa ne mislimo s tem reči, da je to kakšna jeseniška zanimivost. Naslov tega sestavka velja nečemu drugemu. Na Jesenicah se je pred kratkim ustanovilo neko resnično nestransko društvo. Z društvom simpatizirajo vse narodne sile na Jesenicah. Tako bo ostalo tudi v bodoče. Ob ustanovitvi tega društva se nam je pa predstavila še neka četrta skupina. Ustanovitelji tega društva so namreč hoteli podčrtati nestransko oboje tega društva s tem, da so v odbor spravili enako število odbornikov iz vseh štirih skupin javnega jeseniškega življenja. Nas in vsi jeseniški javnost pa zanima, katera je tista četrta skupina, kakšnega nazora je?

Zadovoljni smo z odgovorom, ki nam ga je dal »Naš kovinar« z ozirom na našo notico o največjem (boljševiškem) kapitalizmu v Rusiji. S tem je »Kovinar« tudi sam sebe popravil, ko je

sih, ko so bile cerkvene občine še majhne, so laiki delali posamič, danes pa gre za sodelovanje organiziranih laikov. Današnja KA je torej urejena na edinstven način, ki ga je zamislil Pij XI. Zato moramo vedno misliti na ta način dela, kadar mislimo o KA. Dandanes je KA sodelovanje

organiziranih laikov in sicer v organizacijah, ki jih je Cerkev za to ustanovila, torej ni, kakor vidimo, sodelovanje kakršnih koli organizacij. Pomnimo to: Gre za to, kako si je KA zamislil papež in kaj on hoče.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Nova maša na Jesenicah

V nedeljo 24. julija je stopil prvič pred oltar, da daruje nebeskemu Očetu največjo daritev naš jeseniški rojak g. p. Štefan Savinšek. Novomašnik je rojen Jeseničan iz znane in ugledne Savinškove družine. Rojen je bil 25. avgusta leta 1915., gimnazijo je študiral v Ptujju, kjer je bil gojenec tamkajšnjega minoritskega zavoda, bogoslovne študije je dokončal v Splitu, v mašnika je bil posvečen od škofa dr. Jeronima Mileta, ki je tudi iz minoritskega reda, v Šibeniku dne 5. julija 1958. Za Jesenice je bila nova maša pravi praznik. Na predvečer nove maše so novomašniku Jeseničani priredili pred župniščem, kjer je g. novomašnik stanoval, podoknico, h kateri se je zbralo poleg pevcev in godbe tudi mnogo občinstva. Za to iskreno počastitev se je najprej zahvalil g. novomašnik, pohvalil pa je svoje Jeseničane tudi svetnik g. Kastelic.

Za novo mašo je bila jeseniška farna cerkev nad vse okusno okrašena z vencami in cvetjem. Na poti od župnišča do cerkvenih vrat je stalo več mlajev in so bili postavljeni slavoloki z napisi v pozdrav novomašniku. Čeprav je prejšnjo noč vreme grozilo, je bilo v nedeljo zjutraj vendar lepo in se je vsa slovesnost izvršila ob najlepšem vremenu. Ob tri četrt na 10 je prišel novomašnik v spremstvu številne duhovščine in svatov iz župnišča. Duhovščina in svatje so novomašnika spremljali v spredu skozi slavoloke v okrašeno cerkev. Na poti do cerkve in pred cerkvijo se je med tem zbralo mnogo Jeseničanov, ki so nato do zadnjega

kotička napolnili veliko jeseniško farno cerkev. Ob vstopu v cerkev so novomašniku zapeli že ponarodelo pesem »Novomašnik, bod' pozdravljen«. Kot slavnostni govornik je prišel novomašniku pridigati bivši jeseniški kaplan, sedaj tunjiški župnik g. Andrej Križman, ki je v slavnostnem govoru orisal pot katoliškega duhovnika, po kateri bo tudi novomašnik hodil in mu je želel, da bi bila ta pot resnično duhovniško srečna. Pri službi božji so novomašniku asistirali poleg domačega gospoda župnika svetnika Kastelica novomašnikovi soratje iz minoritskega reda z g. gvardijanom Godinom (iz Ptujja). Med mašo je dovršeno prepeval domači cerkveni zbor s spremljevanjem orkestra. Ob pol 12. uri je bila slovesnost končana in se je novomašnik spet v spredu vrnil skozi špalir vernikov v župnišče. Za goste je bilo nato pripravljeno v obednici Krekovega doma skupno kosilo. Obednico so č.č. sestre izredno okusno okrasile. V sredi dvorane je visela izpod stropa iz cvetja spletena košara, napolnjena s klasjem in vinsko trto. Vsa dvorana je bila preprežena z neznimi vencami. Kosilo je prevečala prijetna družabnost. Gosti so pozdravljali novomašnika in čestitali celi Savinškovi družini, zlasti pa še novomašnikovi mami, katere dušo je ta dan prevečala največja sreča.

Novomašnik ostane na Jesenicah do 14. avgusta. Nato pojde v dušnopastirsko delo v minoritski samostan v Ptujju. — Bog naj obilo blagoslovlja vsa njegova duhovniška pota!

Godina Jože:

V znamenju zelene kravate

Zelena kravata je v našem političnem življenju v letih 1932. in 1935. igrala tako veliko vlogo, da je pač vredno in zanimivo ugotoviti, kako in zakaj se je pojavilo to zeleno znamenje na prsih slovenskih mož in fantov in tudi deklet in žena. Ironija političnih dogodkov je položila zeleno kravato na dolgo mizo državnega sodišča v Beogradu. Ob znanem šenčurskem procesu je ležal na mizi tega sodišča poleg strašnega šenčurskega polena tudi zavitek novih zelenih kravate. Zelene kravate naj bi bile znamenje, po katerem bi se med seboj spoznavali člani tako imenovane »zelene garde«. Poveljnik ljubljanske žandarmerijske čete kapetan g. Mešterović je prejel strašna poročila (poslana seveda tudi od »zelene mize«), da pripravljajo vodje bivše SLS tajno organizacijo zelene garde, ki bi imela za cilj pripravo nenadnega prevrata in prevzem oblasti na teritoriju dravske banovine. Vse da je treba izvršiti preko noči in s pomočjo Italije, katera bi takoj zasedla to banovino, nakar bi se imela razglasiti samostojna slovenska republika, ki bi bila pod protektoratom Italije!! Člani te zelene garde bodo za razpoznavanje nosili bele srajce in zelene kravate. Takrat da je obstajala taka tajna organizacija samo še v kranjskem okraju, da pa je nevarnost, da se bo razširila po celi banovini.

Kako otročje in zlobne so bile te ovadbe, ki jih je prejela centralna žandarmerijska četa, bomo lahko videli, ko zremo, kakšen je bil resničen postanek in namen zelenih kravate. Mislim, da nihče razen ozkega kroga bivših preganjancev ne ve, kako je prišlo do tega zelenega znamenja, po katerem smo se resnično v tistih dneh spoznavali in ki je potem tudi postalo obenem znamenje neupogljivega upanja, da

se bodo vremena Slovcem zjasnila. Še danes imajo naši fantje in moške spravljene zelene kravate kot spomin na dneve preganjanja in zatiranja. Še danes si jih nadenejo ob izrednih slavnostnih prilikah.

Ker sem rojstvu zelenih kravate kumoval tudi jaz, lahko avtentično pojasnim skrivnost tega znamenja ter ga po našem jeseniškem in gorenjskem glasilu otmem pozabljenosti: saj so tudi Jesenice in vsa visoka Gorenjska tiste dneve zelenele v teh kravatah. Postanek zelenih kravate je kar malo skrivnosten. Misel se je sprožila v gozdovih med graščino Kandrše in med Pečami, to je na cesti, ki pelje iz Izlake pri Zagorju preko Peč v Moravče. Bilo je to na god sedanjega bana g. dr. Marka Natlačena, to je dne 25. aprila 1932. okoli osme oziroma devete ure zjutraj.

V teh dneh so bile priprave za proslavo 60. letnice voditelja slovenskega naroda g. dr. Antona Korošca že v polnem razvoju. Pripravljali odbor za to proslavo v Ljubljani je razposlal pismene sporede in vabila za proslavo v Ljubljani (8. maja) in navodila, kako naj posamezna društva proslave 60. letnico po deželi. Navodila so bila objavljena tudi v »Slovencu«. Odbor je želel, da se proslave v Ljubljani udeležijo tudi okolica Ljubljane. Po gričih vse Slovenije pa naj zagorijo na predvečer rojstnega dne voditelja slovenskega naroda, to je 11. maja, kresovi.

Treba je bilo poskrbeti, da bo udeležba za Ljubljano tudi iz kamniškega okraja kar mogoče lepa. Poleg tega pa je bilo tudi treba pozvati lokalne voditelje, da naj poskrbijo, da bodo dne 11. maja na vseh vidnih mestih goreli kresovi. Dne 25. aprila zgodaj zjutraj smo se zato napotili skozi Črni graben ter dalje skozi Izlake v Moravče z avtom trgovca v Dom-

POZOR! Cenjenemu občinstvu naznanjam, da sem preselil svojo trgovsko delavnico na Gosposvetsko cesto 8 nasproti hotela »Tri-glav« ter se za nadaljnji obisk priporočam. — Delo točno! Cene solidne!

IVAN ŽBONTAR KROJAČ
JESENICE

žalah g. Josipa Senice, da pozovemo zlasti vsa prosvetna društva, da prirede proslavo v svojem kraju in da pošljejo čimveč udeležencev v Ljubljano. Avto je šofiral g. Jožko Senica ml., zadaj sva pa sedela s takratnim akademikom g. Fr. Lazarjem. Na stanovanju g. Josipa Senice smo zjutraj še podpisali razglednico s čestitkami za god g. dr. Marka Natlačena in nekako okoli 6. ure smo odbrzeli iz Domžal. Bil je izredno lep pomladanski dan. Običajna jutranja megla se je že zgodaj dvignila in sonce je sijalo v vsej jasnosti mladega jutra. Naš avto se je ustavljal pri vseh društvenih voditeljih ob označeni poti. Najskrajnejša točka, kamor naj bi segala agitacija iz Domžal, je bil na vzhodu Podšentjur (Medija-Izlake).

V Izlakah smo v gostilni na križišču zajtrkovali. Dopadla se nam je posebno mati gostilničarka, s katero smo se razgovarjali o preganjanju Slovencev. Rekla je, da so mimo njene hiše v tistih časih korakale organizacije in da so zahtevali, da naj razobesi zastavo. Rekla nam je, da je odgovorila, dokler ne bodo spet

Orli korakali tod mimo, ona ne bo razobesila zastave.

Z avtom smo nato zavili skozi Kandrše v Peče. Ne vem, kateri izmed nas je napravil sledečo opombo: »Prav bi bilo, če bi imeli vsi udeleženci Koroščeve proslave kak znak.« Tuhtali smo, kakšen znak bi bil najbolj primeren. Biti mora tak, da ga bodo nosili lahko vsi sloji, po kmetih, po mestih, v tovarnah in tudi ženske. Padli so razni predlogi: posebne igle na prsih, bučike v treh barvah, modni robčki v zgoranjem žepu sukniča, kravate... Tehtali smo primernost in neprimernost tega in onega znaka. Še najbolj primeren se nam je zdel znak v obliki kravate. Te nosi zlasti ob nedeljah skoraj vsak na deželi in v mestu. Ženske sicer ne bodo mogle tega nositi v isti obliki, toda kravata se končno lahko nekako priproji tudi ženski obleki. Najvažnejša bo barva! Rdeča ne! Plava ni lepa! Treh barvah — ne kaže. Zelena..., da zelena bo še najboljša! Senica omeni, da je letos zelena barva modna, sklep je bil narejen. Senica bo izbral doma v trgovini najlepšo zeleno barvo. (Dalje prih.)

prvenstvo v kapitalističnih metodah dal Rusiji.

Cvetlični dan dne 17. julija, ki ga je izvedla jeseniška Vincencijeva konferenca v korist jeseniških revežev, je zadovoljivo uspel. Dekleta so nabrala 1765 dinarjev. V imenu revežev, za katere so se žrtvovali: Bog naj povrne za požrtvovalnost! Druga leta je bil cvetlični dan za ta namen vedno na Petrovo 29. junija. Takrat je na Savi sejem in je tak dan za nabiranje darov prikladnejši. Letos je pa bil na ta dan mladinski tabor v Ljubljani.

Jeseniški kopalci letos najbrž ne bodo prišli na svoj račun. Na prste bi lahko prešteli dneve v letošnjem poletju, ko ne bi deževalo. To je toliko bolj zanimivo, ker iz drugih krajev Slovenije poročajo o suši.

Na dan nove maše na Jesenicah (24. julija) so zlasti vse hiše v okolici cerkve izobesile zastave. Vsem lepa hvala!

Minister dr. M. Krek je dne 25. julija potoval skozi Jesenice. Priliko je porabil, da se je kratko ustavil ter se razgovarjal z jeseniškimi javnimi delavci o razmerah na Jesenicah.

Odbor Jugoslovansko-češkoslovaške lige je na svojem prvem zasedanju postavil naslednjo listo: predsedstvo: dr. Maks Obersnel, dr. Ivan Štempihar, č. g. duh, svetnik Anton Kastelic in Albin Noč; I. tajnik dr. Aleš Stanovnik, II. tajnik dr. Franc Bergelj; I. blagajnik Stane Savinšek, II. blagajnik Tine Zupan; knjižničar Kristan; propagandni odbor: Matija Sušnik, Rihtaršič Franc in Perko Vencel.

Delavci, študirajte krščansko socialno literaturo

Križe pri Trziču

Dvignimo, bratje, naroda čast! Skozi mnoga leta preganjanja vrženi v ponižanje nam je pred leti zopet vstala zora. Z vstajanjem zore je prišla nad nas dožnja, da dvignemo teptano čast našega naroda. Kje bolje izvršujemo to nalogo, kot prav na prosvetnem polju, Mednarodni mladinski tabor v Ljubljani in številni tabori, ki se vršijo vsako nedeljo, nam jasno pričajo, da smo dorasli klicu: Dvignimo, bratje, naroda čast!

Tudi Križani smo se odzvali temu klicu, smo

Boljševiške klavnice

Pripravljamo v slovesnem prevodu za tisk knjigo o boljševiški revoluciji. — Svojim čitateljem prinašamo iz te knjige nekaj o strahotah — dobesedno lahko rečemo — klavnih, kjer so ljudi morili kakor živino. — Pisatelj, nekdanji delavec, ki je sam videl grmado nečloveških zločinov, piše med drugim po rezultatih preiskovalnih komisij sledeče:

Navadno je bil kandidat smrti pozvan »z vsemi stvarmi«, in tedaj je vedel, kam odhaja. Svoje stvari je moral pustiti v posebnem prostoru, kjer se je moral tudi do golega sleči in takšnega so odvedli, kajti ljudi so morili nage. Takoj so čuvarji, rablji in rdeči gardisti planili v prostor, si razdelili stvari in že dan po umoru so hodili v oblekah umorjenih. Predstavljam si duševne muke jetnika, kateri je naenkrat zagledal tako nečloveško zver v obleki svojega brata, očeta ali sina, kateri je sedel v eni izmed sosednih celic in mu še ni bilo ničesar znanega o umoru, ker sorodnike niso nikdar zapirali v eno in isto celico. Ako se je nesrečnež drznil prositi za pojasnilo, je dobil nekaj udarcev po glavi ali s puškinim kopitom, neredko tudi z bajonetom. Židovski čekisti so ob takih vprašanjih s cinično rafiniranostjo nesrečneža s svojimi odgovori neznošno mučili ter se na njegovih duševnih mukah naslajali. Tako pripoveduje nemški državljani Heinz Stratz, ki je bil tudi okusil vse sladkosti sovjetske ječe, o slučaju, ki se je pripetil in odigral v njegovi celici:

V vseruski ječi je z menoj sedel sivolasi starček, kateri je naenkrat zvedel, da se njegov sin, katerega že dolga leta ni videl, nahaja pod isto streho. Prosil je za dovoljenje, da bi ga smel videti in z njim govoriti. »Ali vam je toliko ležeče na tem?« so ga vprašali, in ko je starček presenečen na vprašanje pritrdil, mu je zver v človeški podobi dejala: »No, prav, če vam je res toliko na tem, — tu je nestvor namenoma nekoliko počakal in počasi nadaljeval — njegovo truplo se nahaja tam in tam.« Kot bi strela udarila vanj, se je starček zgrudil in pričel pretresljivo jokati in zdihovati, da bo celo življenje objokoval svojega sina. Zver pa ga je potolažila z besedami: »Saj ne bo tako dolgo to vaše življenje!« Dve uri potem je bil ustreljen. In takšni prizori so se ponavljali vsak dan.

Da jetnikom duševne muke še povečajo, so jim pripovedovali o trpinčenju, ki jih še čaka, o predstoječi strašni smrti, o svojcih, za katere so vedeli, da so bili že trpinčeni in usmrčeni. Največjo zabavo so uživali čekisti v celicah nesrečnih žrtev, katere so bile že obveščene o bližnji usmrtni.

Pogosto se je pripetilo, da so jetniku nenadoma sporočili, da je prost. Peljali so ga v pisarno, kjer ga je komandant z več sodrugi, med

katerimi so bile tudi ženske vlačuge, zasmehoval in ga nato zopet pahnil v celico. Večkrat so jetniku povedali, da je prost in da naj pride ven, in ko je ta v svojem neizrekljivem veselju nad nepričakovano srečo v vsej naglici pobral svoje stvari in odhitel na hodnik, so ga odvedli v celico strahu in groze, kjer pa se je moral vsakdo sleči, nakar so ga odvedli na morišče. Morilska tolpa pa se pri tem ni mogla dovolj nasmejati. Kadar je v celici kdo umrl, kar se je zelo pogosto pripetilo, je truplo več dni ležalo na mestu. Zlasti v poletju je bilo to nekaj groznega, ker je truplo že takoj prvi dan širilo tak smrad, da so vsi jetniki oboleli. Mrliča so odstranili šele tedaj, ko je smrad prodiral že v pisarne.

Nilostonski, član preiskovalne komisije, je po umiku boljševikov iz Kijeva stopil v hišo, kjer so se vršile eksekucije. Opis tega dela je naravnost strašen.

Klavnica na Sadovaja št. 5 se je nahajala na dvorišču v garaži. Poleg te je stala trinadstropna stavba, v kateri so stanovali komisarji, krvniki in izraziti ljubitelji človeškega klanja — degeneriranci, sadisti in kokainisti. V tej hiši so se sleherno noč vršile orgije in sadisti so tu izvajali svoja satanska mučenja. V pritličju so našli veliko število kovčkov, ki so bili nakradeni in semkaj prinešeni. Četudi smo uporabljali robce in razne dišave, nam je bilo komaj mogoče dihati. Zrak je bil poln strašnega mrliškega smradu in izhlapevanja morja človeške krvi ter tako skvarjen, da so se celo oči solzile. Tu sem dobesedno videl reko človeške krvi. Vsa betonska tla obširne garaže so bila polna zaradi vročine že strjene krvi, pomešane z močgani, lasmi in drugimi deli človeških teles, a to več centimetrov na debelo. Vse stene so bile oškropljene s krvjo in poleg neštetihih lukenj v zidu, ki so ga prevrtale kroglice, so po stenah viseli tudi koščki možgan, kože, las itd. (Dalje prihodnjič)

Cerkveni vestnik

Rojeni: 7. julija Jakob Jeraša, sin Alojzija, tovarniškega delavca in cerkvenega peva, Gregorčičeva 10; 9. julija Marjeta Valerija, hči uradnika pri »Putniku« Pavla, Prešernova; 12. julija Marija Reichman, hči Matilde iz Sp. Plavža 11; 19. julija Vincenc Vratinčič, sin železničarja Ernesta, Hrušica 51.

Umrli: 13. julija Jože Hafnar (r. 25. 5. 1937), sin Jožefa, tov. delavca iz Hrušice; 25. julija Ivica Rakovec (r. 19. 4. 1937), hči Ivana, brivca na Savi; 15. julija Eliza Romšak (r. 15. 4. 1878), žena Jakoba, železničarja v pokoju, Cesta na Golico.

Poroke od 3. julija do 31. julija ni bilo na Jesenicah nobene.

Molitvena pomoč Katoliški akciji bo v četrtek 4. avgusta ob pol osmi zvečer.

z vstajanjem zore pričeli graditi krasen Prosvetni dom, ki bo narodu v korist in Gorenjcem v ponos. Mislili smo, da bo že toliko dograjen, da bi bil letos blagoslovljen, toda zaradi prevelikega dela moramo to misel opustiti.

Po udeležbi na vseh taborih Gorenjske, ki so nam dali duška pokazati javnosti naše delovanje, priredi naše Prosvetno društvo s sodelovanjem FO 14., v primeru slabega vremena pa 15. avgusta Mladinski nastop s sledečim sporedom: ob 15.15 uri sprejem gostov na postaji Križe-Golnik; ob 15.50 sprevod v vas; ob 14 v župni cerkvi pete litanije, po litanijah za novim domom zborovanje; ob 15 telovadni nastop, nato prosta zabava.

Gorenjci, vaše najstarejše društvo, ki obstoja že 43 let, vas vabi, da ta dan pohitite k nam manifestirat katoliško misel! Mladinski nastop v Križah naj bo zopet dan Gorenjcev, na katerem pokažimo, da je v nas ogenj za delo, ogenj za borbo; pa je ogenj za radost in je ogenj spoznanja, ki dobremu sveti in zlo pregnanja. F.L.

V sleherno hišo list »Na mejah«, ki je izviren slovenski list!

Slavko Savinšek:

Med Mežakljo in Mirco

(Dalje)

Dreja pa je nekaj dni po tem dogodku dobil v Prago od sestre Marjanice pismo, ki se je pričelo:

Dragi bratec moj!

Najprej te pozdravljam, kakor vsi domači in ti povem, da smo vsi zdravi...

In ki se je končalo:

...V vseh pismih vprašuješ, zakaj ti Anica tako malo, zadnji čas pa sploh nič več ne odgovarja na Tvoja pisma. Do zdaj sem molčala, ker nisem verjela, niti hotela Tebi storiti zlo, vedoč, da bi te neznansko užalilo. Zdaj Ti pa ne morem in nočem prikrivati več. Menim, da Anica niti ne misli več nate. Jože je vsak dan tam; pravijo, da ga vzame še letos. Pa ne samo Jože; Anica se vrti okrog vsakogar, ki ji da prijazno besedo. Taka je, da je nihče več ne pozna. Vsi pa se zanjo bojimo, da se ne izgubi. Iz Marijine družbe so jo izključili, ona pa se smeje. V cerkev pa hodi redno in večkrat joče med molitvijo. Ako stopi iz cerkve in jo obkroži roj njenih častilcev, se šali z njimi in spogleduje in je zopet stara Anica. Naša mama ji pravijo avša; meni pa se zdi, da jo srce boli. Zakaj, pa nihče ne ve, ker se vsem samo roga ter se iz vsakega norčuje.

To ti pišem, ker se mi smiliš. In mami tudi, čeprav se nate na videz hudujejo. Gospod kaplan Tone pravi: Ta veliki otrok, ko bi vendar prišel k pameti sedaj. Pa pozdravlja Te tudi.

Naši Te vsi pozdravljajo. Ata in mama posebno. Najbolj pa jaz, ki Te v daljavo poljubljam!

Tvoja Te ljubeča sestra

Marjanica.

Še isti dan, ko je dobil pismo, si je Dreja v Pragi pri tovariših izposodil denar za vožnjo in naslednji dan se je odpeljal s prvim brzim vlakom v domovino.

IV.

Že je zdrknila v mesečno noč deseta ura, a Jože kar ni mogel iti domov. Aničini so že vsi pospali, le ona še govori z Jožem ob odprtem oknu.

»Jože, zaspana sem že; saj jutri spet prideš.«

»Anica, ne vem, da grem nocoj tako nekam težko domov. Kar takole bi slonel ob oknu vso noč.«

»To si neumen! Veš, Jože, včasih si kot otrok; sloniš in sloniš, pa ne rečeš nobene besede, samo gledaš me. Kako si dolgočasen!«

»Ko pa vendar ne znam drugega, kot samo vpraševati, kdaj mi rečeš: ja. Samo na to mislim in le tega čakam.«

»Saj sem ti že tolikokrat povedala, da boš na jesen dobil odgovor!«

»Ali nikdar mi še nisi rekla, zakaj naj do jeseni čakam. Vse imam že pripravljeno in mama težko čakajo, da prideš, ker revni so že, nablehni in nadložni; meni manjka gospodinje. Ti pa bi lahko šla; saj so mi vaša mama večkrat dejali, da zaradi njih volje lahko takoj.«

»Eh, mati kar tako pravijo, veš. Vendar bi me pogrešali, če bi šla tako na nos na vrat od hiše in jih pustila same, pa tudi bale nimam še nič pripravljene.«

Za elektriko

Vam nudi vse najugodnejše

Jože Markež

Jesenice, telefon števil. 605

Pijte in jejte poceni in dobro

Kdor hoče poceni jesti,
pride

v Krekov dom

Kdor hoče dobro jesti,
se abonira

v Ljudski kuhinji

Kdor hoče dobro in poceni piti, mora priti

v Katakombe

Prišla je velika količina izbornih vin. Vsak se lahko sam prepriča, da je to resnica

Obrtna razstava oblačilne stroke

Ob priliki svojega 45 letnega delovanja priredi obrtno krojaško in šiviljsko združenje radovljiškega okraja v prostorih osnovne šole na Jesenicah v dneh od 7. do 10. avgusta t. l. razstavo mojstrskih in vajenskih del ter razstavo obrtnega šolstva. Razstava, ki bo sploh prva obrtna razstava in posebej še izrečno krojačev in šivilj, bo po svojem obsegu res strokovna in tudi zanimiva. Okoli 100 mojstrov in mojstric ter okoli 80 vajencev nam bo prikazalo prav vsa v poštev prihajajoča oblačila, obrtno šolstvo pa, kako važna je poleg delavnice obrtna šola za vajenca. Videli bomo, kako vajenec napreduje v delavnici, kakor v šoli in kako se mora obrtnik izpopolnjevati po strokovnih tečajih in strokovnih knjigah, z razstavami pa seznanjati javnost o razliki solidnega obrtnega dela od konfekcijskega itd.

Uprava združenja bo izdala tudi primerno brošurico, v kateri apelira, posluževati se pri nabavi oblačil v prvi vrsti domačih obrtnikov, da na ta način ostane čim več v našem okraju res težko z znojem prisluženega denarja tudi doma.

Apeliramo na vso javnost, da se te razstave polnoštevilno udeleži in pripomore prideteljem do zelenega uspeha.

Vstopnina 4 in 2 din.

*Varno
naložite svoj
denar!*

HRANILNICA IN POSOJILNICA NA JESENICAH

obrestuje vse stare in nove vloge po 4%. Nove vezane pa po 5%. Vaš denar je varno naložen pri njej. Zanj garancirajo hranilnične rezerve, kakor tudi vsi zadružni člani z vsem svojim premoženjem. Najmanj stokratna je ta garancija.